

ES TRANZITO SISTEMA. PAGRINDINIAI PRINCIPAI
BENDROJI TRANZITO PROCEDŪRA
BENDRIJOS TRANZITO PROCEDŪRA
TIR MUTINIO TRANZITO SISTEMA

Tranzitas ypač svarbus Europos Bendrijai, kurioje vieną bendrą muitų teritoriją sudaro daug skirtingų mokesčių teritorijų. Taikant tranzito procedūrą prekės gali būti gabenamos iš jų įvežimo į Bendrijos muitų teritoriją vietas į kitų muitinės procedūrų atlikimo vietą, kurioje, baigus tranzito procedūrą, užtikrinamas mokestinių prievolių įvykdymas ir prekės išleidžiamos į laisvą apyvartą arba įforminama kuri nors kita muitinės procedūra. Tai sudaro galimybes importuotojams atlikti prekių importo muitinės formalumus jiems patogioje vietoje Bendrijos muitų teritorijos viduje, nesinaudojant muitinės tarpininkų paslaugomis prekių įvežimo į šią teritoriją vietoje, ir sumažina pasienio muitinės įstaigų darbo krūvį.

Kuriantis Europos Bendrijai buvo nuspręsta, kad reikalinga speciali tranzito sistema, kuri palengvintų prekių gabenimą tarp Europos Bendrijos valstybių narių ir supaprastintų su tuo susijusius muitinės formalumus. Sukurti tokią sistemą paskatino Bendrojo muitų tarifo įsigaliojimas 1968 m. Tais pačiais metais atliekant tranzito procedūras pirmą kartą panaudoti simboliai „T1“ ir „T2“, žymintys, kad, atitinkamai, gabenamos prekės neturi Bendrijos prekių muitinio statuso arba šį statusą turi. 1972 metais Bendrijos tranzito sistema buvo papildyta susitarimais, sudarytais su Austrija ir Šveicarija, – Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) narėmis. Vėliau, 1987 metais, šie susitarimai buvo pakeisti dviem konvencijomis, sudarytomis tarp Europos Bendrijos ir ELPA šalių. Pagrindinis šių konvencijų tikslas – sudaryti kuo palankesnes sąlygas importuoti prekes į Europos Bendriją ir į ELPA šalis, eksportuoti iš jų ir vežti per jas tranzitu, kai prekės gabenamos tarp Europos Bendrijos ir ELPA šalių, taip pat iš vienos ELPA šalies į kitą. Viena iš minėtų dviejų konvencijų nustatė bendrosios tranzito procedūros atlikimo tvarką, kita apibrėžė, kaip supaprastinami prekių importo, eksporto ir tranzito formalumai konvencijos susitariančiose šalyse naudojant bendrą muitinės deklaracijos formą – bendrąjį administracinį dokumentą (Single Administrative Document – SAD). Šios konvencijos atitinkamai vadinamos Konvencija dėl bendrosios tranzito procedūros (trumpai – Bendrojo tranzito konvencija) ir Konvencija dėl prekybos prekėmis formalumų supaprastinimo (trumpai – Bendrojo administracinio dokumento arba BAD (angl. SAD) konvencija).

Europos Sąjungos tranzito sistemoje skiriamos trys pagrindinės tranzito rūšys:

- Bendrasis tranzitas;
- Bendrijos tranzitas;
- TIR tranzitas.

Svarbiausia Bendrijos ir bendrojo tranzito sistemų paskirtis – prekių vežimo per išorines Europos Sąjungos sienas ir prekybos su ELPA šalimis bei kitomis prie Bendrojo tranzito konvencijos prisijungusiomis šalimis palengvinimas, administracinių formalumų, atliekamų gabenant prekes tarp išvykimo ir paskirties vietų Bendrijos muitų teritorijoje, supaprastinimas. Kuriant Bendrijos ir bendrojo tranzito sistemas taip pat remtasi šiomis prielaidomis:

- siekta, kad Bendrijos prekių muitinio statuso pripažinimo procedūra būtų kuo paprastesnė ir kad šiuo tikslu būtų leidžiama naudoti prekybos, transporto ir kitus dokumentus, tinkamus tam tikrų rūšių prekėms;
- nuspręsta, kad tais atvejais, kai prekės gabenamos tranzitu oro, jūrų ir vamzdynų transportu, tranzito procedūras galima supaprastinti ir leisti vietoj tranzito deklaracijų naudoti verslo dokumentus bei elektroninių duomenų mainų technologijas, taip pat pakeisti muitinės vykdomą atskirų tranzito operacijų kontrolę tikrinimais, kurie atliekami prekes jau gabenant, remiantis rizikos analizės rezultatais;
- atsižvelgta į tai, kad geležinkelio įmonės turi apskaitos centrus, kuriuose kaupiami duomenys apie prekių gabenimą geležinkelių transportu, kurie tinkami muitinės priežiūrai, o jų naudojimas muitinės reikmėms sudarytų galimybes iš esmės supaprastinti tranzito procedūras, taikomas geležinkelių transportu gabenamoms prekėms;
- pripažinta, jog būtina supaprastinti formalumus, kuriuos turi atlikti įmonės, dažnai siunčiančios arba gaunančios tranzitu gabenamų prekių siuntas, taip, kad jos galėtų naudotis tranzito sistema nepateikdamos išsiunčiamų prekių muitinei išvykimo vietoje ir tiesiogiai priimdamos gaunamas prekes gavėjo pageidaujamoje vietoje, prieš tai jų nepateikus muitinei paskirties vietoje.

BENDROJI TRANZITO PROCEDŪRA

Bendroji tranzito procedūra taikoma prekėms, gabenamoms tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir ELPA šalių – Norvegijos, Islandijos, Šveicarijos ir Lichtenšteino. Ši procedūra taikoma vadovaujantis Europos Bendrijos ir ELPA šalių konvencija dėl bendrosios tranzito procedūros, kuri buvo pasirašyta Interlakene 1987 m. gegužės 20 d. Ši konvencija taikoma gabenant prekes tranzitu visų rūšių transportu, išskyrus jūrų transportą. Konvencija reglamentuoja tranzito procedūros atlikimo tvarką, apibrėžia procedūros vykdytojo prievoles, garantijų, naudojamų atliekant tranzito procedūrą, rūšis bei formas, nustato tranzito procedūros atlikimo tvarkos supaprastinimo būdus ir kt. ELPA nepriklausančios šalys prie Konvencijos dėl bendrosios tranzito procedūros gali prisijungti tik gavusios už konvencijos administravimą atsakingo Jungtinio komiteto kvietimą, kuris duodamas tik prisijungiančiai šaliai įrodžius, kad ji visapusiškai pasirengusi taikyti konvencijos nuostatas (įskaitant su Naująja kompiuterizuota tranzito sistema (NCTS) suderinamos tranzito informacinės sistemos įdiegimą). Prie konvencijos prisijungusios ELPA nepriklausančios šalys ją taiko tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ELPA šalys. Dėl Europos Sąjungos plėtros keitėsi Konvencijos dėl bendrosios tranzito procedūros susitariančiųjų šalių statusas. Šiuo metu ELPA priklauso Islandija, Norvegija, Šveicarija ir Lichtenšteinas. Nuo 1996 m. liepos 1 d. prie konvencijos buvo prisijungusios vadinamosios Vyšegrado sutarties šalys.

Dėl Europos Sąjungos plėtros keitėsi Konvencijos dėl bendrosios tranzito procedūros susitariančiųjų šalių statusas. Šiuo metu ELPA priklauso Islandija, Norvegija, Šveicarija ir Lichtenšteinas. Nuo 1996 m. liepos 1 d. prie konvencijos buvo prisijungusios vadinamosios Vyšegrado sutarties šalys – Lenkija, Čekija, Slovakija ir Vengrija, kurios po Europos Sąjungos plėtros 2004 m. gegužę tapo Europos Sąjungos valstybėmis narėmis. 2005 m. pabaigoje kvietimą prisijungti prie Konvencijos dėl bendrosios tranzito procedūros gavo Rumunija (prisijungė nuo 2006 m. sausio 1 d.), o nuo 2007 m. sausio 1 d. ji jau tapo Europos Sąjungos valstybe nare. Prisijungti prie konvencijos siekia Kroatija, Turkija ir Makedonija, o prašymus ateityje prisijungti prie konvencijos yra pateikusios ir daugiau valstybių (pvz., Rusijos Federacija, Baltarusija ir Ukraina). Taikant bendrąją tranzito procedūrą muitinės prižiūrimos prekės gabenamos iš vienos muitinės įstaigos (išvykimo muitinės įstaigos) į kitą muitinės įstaigą (paskirties muitinės įstaigą) per Europos Bendrijos ir (arba) vienos arba kelių ELPA šalių teritoriją. Be to, kuri nors iš minėtų muitinės įstaigų arba jos abi turi būti ELPA šalyje (šalyse) arba bent gabenamų prekių maršruto dalis turi eiti per ELPA šalies (šalių) teritoriją. Tada, kai muitinės prižiūrimos prekės gabenamos tik per Bendrijos muitų teritoriją, turi būti taikoma Bendrijos tranzito procedūra.

Išvykimo muitinės įstaiga – muitinės įstaiga, kuri priima muitinės deklaraciją tranzito procedūrai įforminti.

Paskirties muitinės įstaiga – muitinės įstaiga, kuriai turi būti pateiktos prekės, gabenamos taikant tranzito procedūrą, norint šią procedūrą baigti.

Atsižvelgiant į gabenamų prekių muitinį statusą – ar tai yra Bendrijos, ar trečiųjų šalių (ne Bendrijos) prekės – gali būti taikoma T1 (išorinio tranzito) ar T2 (vidinio tranzito) procedūra:

- T1 (išorinio tranzito procedūra) – tai ne Bendrijos prekių gabenimas per Bendrijos muitų teritoriją ir (arba) per vienos arba kelių ELPA šalių teritoriją netaikant priemonių, kurios paprastai taikomos tokias prekes importuojant;
- T2 (vidinio tranzito procedūra) – muitinės procedūra, taikoma gabenant Bendrijos prekes iš vienos Bendrijos muitų teritorijos vietos į kitą per trečiųjų šalių (vienos arba kelių ELPA šalių) teritoriją, kai paskirties vietoje reikia įrodyti prekių turimą Bendrijos prekių muitinį statusą.

Kai prekės, kurios gabenamos taikant bendrąją tranzito procedūrą, įvežamos į Bendrijos muitų teritoriją arba į kurios nors ELPA šalies teritoriją, jos ir jų tranzito dokumentai (pvz., tranzito deklaracijos 4-asis ir 5-asis egzemplioriai) turi būti pateikiami prekių įvežimo vietoje veikiančiam muitinės įstaigai, kuri vadinama tranzito muitinės įstaiga. Visos numatomos tranzito muitinės įstaigos ir šalys, kuriose jos veikia, turi būti nurodytos tranzito deklaracijoje atsižvelgiant į numatytą prekių gabenimo maršrutą. Tada, kai bendroji tranzito procedūra įforminama pateikus rašytinę tranzito deklaraciją (bendrojo administracinio dokumento tranzito rinkinį), tranzito muitinės įstaigai turi būti pateiktas ir Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatų 46 priede nustatytos formos tranzito

kontrolės lakštas. Šie formalumai reikalingi, kad tyrimo, atliekamo neužbaigus bendrosios tranzito procedūros, metu būtų galima nustatyti, iš kurios Konvencijos dėl bendrosios tranzito procedūros susitariančiosios šalies teritorijos atitinkamos prekės nebuvo išgabentos ir kuri šalis turi teisę imtis priemonių, kad būtų išieškota atsiradusi skola muitinei (įvykdyta atsiradusi mokesstinė prievolė).

BENDRIJOS TRANZITO PROCEDŪRA

Bendrijos tranzito procedūra taikoma vežant muitinės prižiūrimas prekes tarp Europos Sąjungos valstybių narių, taip pat iš Europos Sąjungos į Andorą ir San Mariną bei iš jų į Europos Sąjungos valstybes nares. Šios procedūros atlikimo tvarka reglamentuota Bendrijos muitinės kodekse ir jo įgyvendinimo nuostatose. Vadovaujantis Bendrijos muitinės kodeksu Bendrijos tranzito procedūra taikoma:

- kai iš vienos Bendrijos muitų teritorijos vietos į kitą gabenamos ne Bendrijos prekės;
- kai iš vienos Bendrijos muitų teritorijos vietos į kitą gabenamos Bendrijos prekės, kurioms taikomos specialios Bendrijos priemonės, pavyzdžiui, bendrosios žemės ūkio politikos įgyvendinimo priemonės;
- kai Bendrijos prekės iš vienos Bendrijos muitų teritorijos vietos į kitą gabenamos per trečiąsias šalis, nes tokiais atvejais paskirties vietoje reikia įrodyti, kad prekės turi Bendrijos prekių muitinį statusą ir už jas nereikia mokėti importo muitų.

Bendrijos tranzito procedūros tipai yra tokie patys kaip bendrosios tranzito procedūros:

- T1 (išorinis Bendrijos tranzitas);
- T2 arba T2F (vidinis Bendrijos tranzitas).

Pagrindinis veiksnys, kuriuo remiantis nustatomas Bendrijos tranzito procedūros tipas, yra prekių muitinis statusas. Vadovaujantis Bendrijos muitinės kodekso 180 straipsniu ir atsižvelgiant į Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatų 313 straipsnio 2 dalyje išvardytas išimtis, visos prekės, esančios Bendrijos muitų teritorijoje, laikomos Bendrijos prekėmis, išskyrus atvejus, kai nustatyta, kad jos neturi Bendrijos prekių muitinio statuso. Nors paprastai Bendrijos išorinio tranzito procedūra (T1) taikoma ne Bendrijos prekėms gabenti, tačiau tam tikrais atvejais šią procedūrą privalu taikyti ir tada, kai vežamos Bendrijos prekių muitinį statusą turinčios prekės, kurioms taikomos tam tikros Bendrijos prekybos politikos priemonės, susijusios su jų eksportu į ELPA šalis, arba prekės, kurios eksportuojamos ir gabenamos per ELPA šalis:

- jeigu eksportavus prekes mokamos gražinamosios išmokos, kurios taikomos įgyvendinant bendrąją žemės ūkio politiką;

- jeigu eksportuojamos iš Bendrijos muitų teritorijos prekės atitinka importo muitų grąžinimo arba atsisakymo išieškoti sąlygas;
- jeigu gabenamos prekės (kompensaciniai produktai arba nepakeisto pavidalo prekės), kurių eksporto formalumai buvo atlikti baigiant laikinojo įvežimo perdirtbi muitinės procedūrą, taikytą naudojant drobeko sistemą, kai eksportavus prekes siekiama susigražinti sumokėtus importo muitus arba jų nemokėti;
- jeigu buvo atlikti prekių, kurios priklausė intervenciniams atsargų fondams ir kurioms buvo taikomos jų naudojimo kontrolės procedūros, eksporto į trečiąsias šalis formalumai, susiję su bendrosios žemės ūkio politikos įgyvendinimu.

Bendrijos vidinio tranzito procedūra (T2) taikoma:

- kai Bendrijos prekės iš vienos Bendrijos muitų teritorijos vietos į kitą gabenamos per trečiųjų šalių teritoriją, jeigu paskirties vietoje reikia įrodyti prekių turimą Bendrijos prekių muitinį statusą (ši procedūra netaikoma prekėms, kurios gabenamos tik jūra arba oru);
- kai Bendrijos prekės gabenamos į Bendrijos muitų teritorijos dalis, nepriklausančias vadinamajai Bendrijos fiskalinei teritorijai, iš šių dalių – į likusią Bendrijos muitų teritorijos dalį arba iš vienos Bendrijos fiskalinei teritorijai nepriklausančios Bendrijos muitų teritorijos dalies į kitą per likusią Bendrijos muitų teritorijos dalį. Tokiomis Bendrijos fiskalinei teritorijai nepriklausančiomis Bendrijos muitų teritorijos dalimis laikomos teritorijos, kuriose netaikomos 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos Nr. 2006/112/EB) nuostatos, t. y.:

- Alandų salos (Suomija);
- Normandijos salos (Jungtinė Karalystė);
- Kanarų salos (Ispanija);
- Prancūzijos užjūrio departamentų teritorijos (Gajana, Gvadelupa, Martinika, Reunionas);
- Atono kalnas (Graikija).

Jeigu Bendrijos tranzito procedūra taikoma gabenant Bendrijos prekes į paskirties įstaigą, esančią Bendrijos fiskalinei teritorijai nepriklausančioje Bendrijos muitų teritorijos dalyje, tokios Bendrijos tranzito procedūros tipas yra T2F.

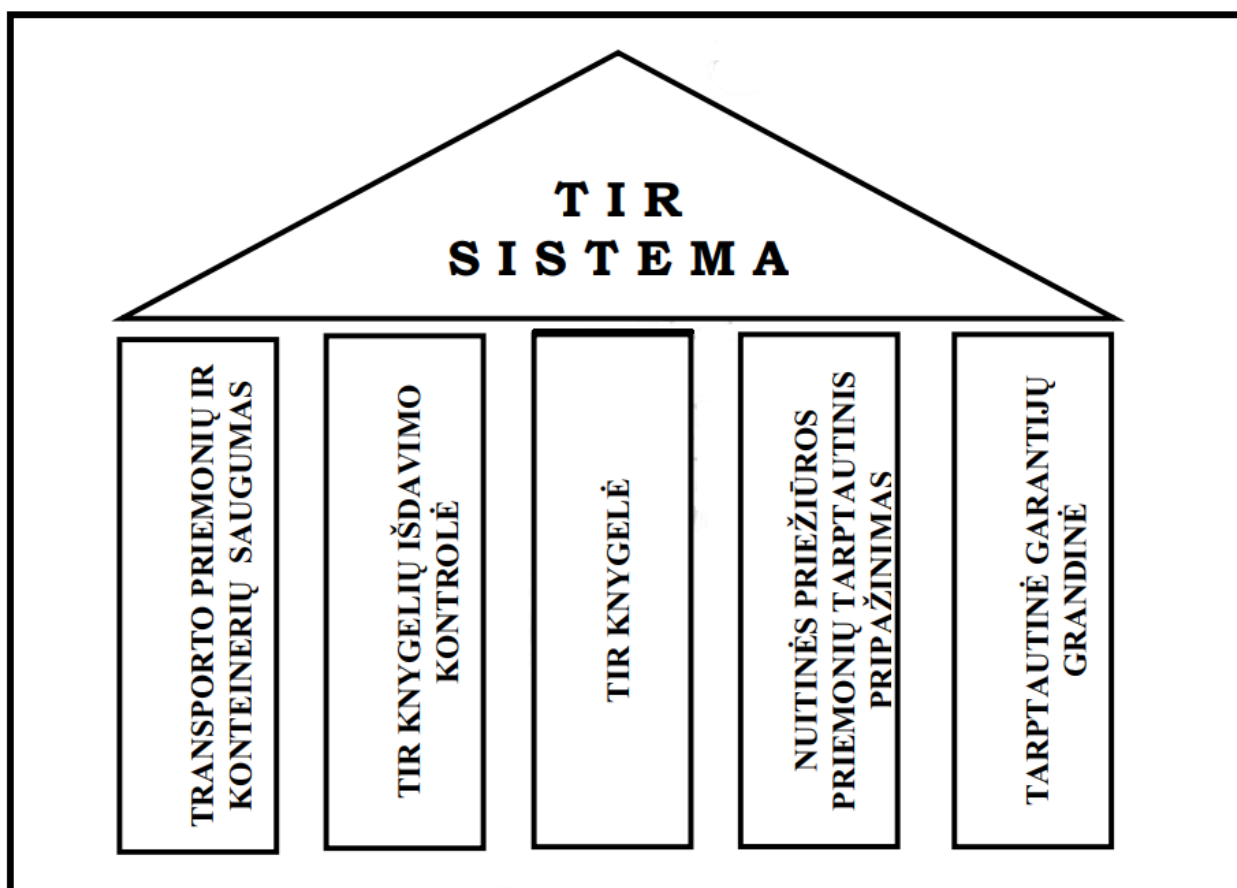
TIR TRANZITO SISTEMA

Siekdama palengvinti tarptautinius vežimus kelių transportu ne tik Europoje bei Vidurio Rytuose, bet ir Afrikoje bei Lotynų Amerikoje, tik pasibaigus Antrajam pasauliniam karui Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisija pradėjo kurti TIR tranzito sistemą. Pirmąjį TIR susitarimą 1949 m. pasirašė kelios Europos valstybės. Šio susitarimo sėkmė sudarė prielaidas Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos Transporto komitetui 1959 metais priimti TIR konvenciją, kuri įsigaliojo 1960 metais. Pirmoji TIR konvencija buvo papildyta 1975 metais, atsižvelgiant į sukauptą TIR tranzito sistemos taikymo patirtį, technikos naujoves, pasikeitusius muitų ir transporto teisės aktus.

Šiuo metu TIR konvencija jungia 68 susitariančiąsias šalis, įskaitant ir Europos Bendriją. Konvencijos galiojimo sritis apima visą Europą, dalį Šiaurės Afrikos, Artimųjų ir Vidurio Rytų. TIR konvencijos susitariančiosios šalys taip pat yra JAV, Kanada, Čilė ir Urugvajus.

Pagrindiniai TIR tranzito sistemos elementai yra šie:

- prekės turi būti vežamos saugiomis kelių transporto priemonėmis arba konteineriais;
- muitų ir kitų importo mokesčių sumokėjimas užtikrinamas tarptautine garantija;
- prekes turi lydėti visų TIR konvencijos susitariančiųjų šalių pripažįstamas dokumentas (TIR knygelė). Šio dokumento įforminimas pradedamas išvykimo šalyje, o kaip TIR procedūros kontrolės dokumentas jis naudojamas išvykimo, tranzito ir paskirties šalyse;
- muitinės priežiūros (prekių identifikavimo) priemonės, pritaikytos išvykimo šalyje, turi būti pripažįstamos ir tranzito bei paskirties šalyse;
- TIR knygelių išdavimą turi kontroliuoti įgaliota nacionalinė institucija (paprastai – muitinė).

1. **Kelių transporto priemonių ir konteinerių patikimumo ir saugumo užtikrinimas.** TIR konvencija numato, kad prekės turi būti gabenamos kelių transporto priemonių krovinių sekcijose arba konteineriuose, sukonstruotuose taip, kad nebūtų įmanoma pasiekti krovinio nepalikus matomų įsilaužimo pėdsakų arba nepažeidus muitinės plombų.

2. **Tarptautinė garantijų grandinė.** Tarptautinė garantijų sistema turi užtikrinti, kad tada, kai muitų ir (arba) mokesčių neįmanoma išieškoti iš TIR knygelės turėtojo (vežėjo), juos sumokėtų nacionalinė garantuojančioji asociacija.

Kiekvienoje TIR konvencijos susitariančiojoje šalyje yra tos šalies muitinės pripažinta garantuojančioji asociacija (Lietuvoje – Lietuvos nacionalinė vežėjų automobiliais asociacija „Linava“), kuri yra įsipareigojusi muitinei sumokėti muitus ir mokesčius, jeigu bus išaiškintas TIR procedūros pažeidimas, padarytas tos šalies teritorijoje, nepriklausomai nuo to, ar prekės buvo gabenamos su tos asociacijos išduota TIR knygele, ar su kitos tai pačiai garantijų grandinei priklausančios garantuojančiosios asociacijos išduota TIR knygele. Su TIR knygele susijusios garantijos dydis nustatomas atskirai kiekvienai šaliai, tačiau jis negali būti didesnis kaip 50 tūkst. JAV dolerių (gabenant prekes su TIR knygelėmis Bendrijos muitų teritorijoje šios garantijos dydis yra 60 tūkst. eurų). TIR konvencija numato, kad vežant alkoholinius gėrimus ir tabako gaminius gali

būti naudojama speciali TIR knygelė, su kuria susijusios garantijos dydis 200 tūkst. JAV dolerių, tačiau šiuo metu dėl didelės rizikos tokių knygelėlių naudojimas sustabdytas.

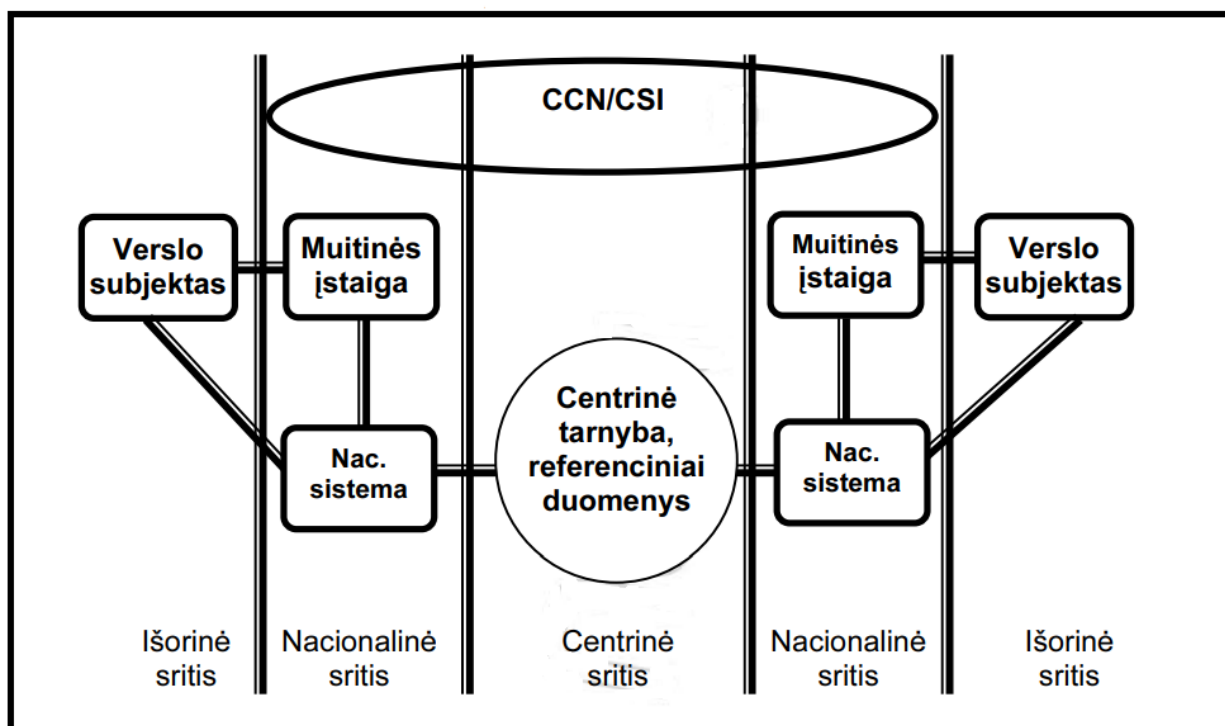
3. TIR knygelė. TIR knygelės nacionalinėms garantuojančiosioms asociacijoms išduoda Tarptautinė kelių transporto sąjunga (IRU). Kiekviena nacionalinė garantuojančioji asociacija TIR knygelės savo šalies vežėjams išduoda IRU ir tos asociacijos sutartyje bei vežėjo įsipareigojimų deklaracijoje nustatytomis sąlygomis. Lietuvoje TIR knygelės platina asociacija „Linava“. Kiekviena TIR knygelė turi nesikartojantį numerį. Vieną TIR knygelę galima naudoti tik vienai transporto operacijai (TIR procedūrai). Svarbiausios TIR knygelės sudėtinės dalys yra pirmasis viršelio puslapis, atplėšiamieji lapai ir šaknelės, skirtos muitinės priežiūrai, TIR procedūrų kontrolei ir garantijų sistemos veikimui užtikrinti. Kiekvienoje šalyje, kurioje vykdoma atitinkama TIR procedūra, naudojami du atplėšiamieji TIR knygelės lapai ir šaknelės. Dabar naudojamos TIR knygelės sudarytos iš 4, 6, 14 arba 20 atplėšiamųjų lapų ir šaknelių, todėl viena TIR knygelė gali būti panaudota ne daugiau kaip 7 arba 10 šalių. Tinkamai užpildytos TIR knygelės, patvirtintos IRU ir knygelę išdavusios garantuojančiosios asociacijos antspaudais ir parašais, pateikimas išvykimo muitinės įstaigoje yra ir tarptautinės tranzito garantijos galiojimo įrodymas. TIR knygelė galioja iki TIR procedūros baigimo paskirties muitinės įstaigoje su sąlyga, kad TIR procedūra išvykimo muitinės įstaigoje pradėta iki garantuojančiosios asociacijos TIR knygelėje nurodytos datos. Be įprastinių TIR knygelėlių, nuo 1987 metų naudojamos ir vadinamosios įvairiarūšės (mišrios) TIR knygelės, skirtos konteinerių ir prekių tarpžemyniniams vežimams kelių rūšių transporto priemonėmis. Šiose knygelėse yra papildomas lapas, kuriame registruojamas vežamų prekių perdavimas ir priėmimas, kai jas veža keli vežėjai.

4. Muitinės priežiūros (prekių identifikavimo) priemonių pripažinimas. TIR konvencija numato, kad muitinės priežiūros (prekių identifikavimo) priemonės, panaudotos išvykimo (prekių išsiuntimo) šalyje, turi būti pripažįstamos ir šalyse, per kurias prekės gabenamos tranzitu, ir šalyse, kuriose yra prekių paskirties vietos. Laikantis šio principo, vienos muitinės įstaigos užplombuotose transporto priemonėse arba konteineriuose gabenamos prekės paprastai netikrinamos kitose muitinės įstaigose.

5. TIR knygelėlių išdavimo kontrolė. Šios kontrolės tvarką reglamentuoja TIR konvencijos pataisa, galiojanti nuo 1999 m. Ji numato, kad nacionalinė garantuojančioji asociacija, turinti teisę išduoti TIR knygelės, privalo veikti ilgiau kaip vienerius metus, būti stabilios finansinės būklės ir turėti kvalifikuotą personalą, nebūti padariusi reikšmingų (arba kartotinių) muitų arba mokesčių teisės aktų pažeidimų. Be to, muitinė turi kontroliuoti, kaip nacionalinė garantuojančioji asociacija suteikia leidimus vežėjams naudotis TIR procedūra (TIR knygelėmis).

Įdiegus Naująją kompiuterizuotą tranzito sistemą (NCTS) Europos Sąjungos valstybėse narėse ir Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybėse kaip tranzito deklaracija priimamas nustatytus reikalavimus atitinkantis pranešimas, kuris pateikiamas automatinio duomenų apdorojimo techninėmis priemonėmis (elektroninė tranzito deklaracija). NCTS esmė. Naudojant šią

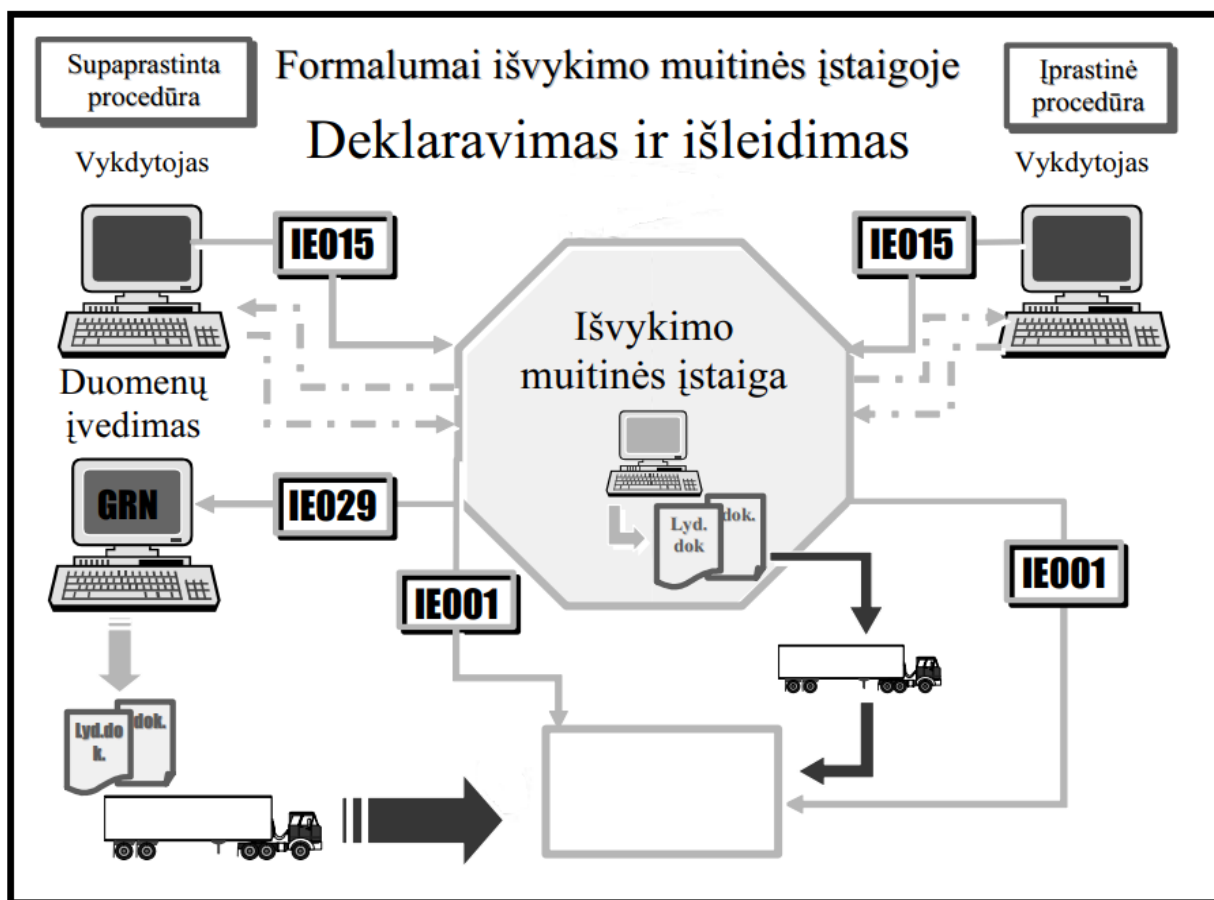
informacinę sistemą Bendrijos ir bendrosioms tranzito procedūroms įforminti ir kontroliuoti vietoj „popierinių“ tranzito deklaracijų ir kitų dokumentų naudojami elektroniniai pranešimai, kuriais pateikiami duomenys, reikalingi šioms procedūroms įforminti ir baigti, bei informacija apie šių procedūrų vykdymo eigą. NCTS Europos Sąjungoje ir ELPA valstybėse taikoma nuo 2003 m. liepos 1 d., o nuo 2005 m. liepos 1 d. Europos Sąjungos valstybėse narėse ja privaloma naudotis įforminant Bendrijos ir bendrąsias tranzito procedūras (išskyrus atvejus, kai prekes deklaruoja keleiviai, neturintys galimybių pateikti elektroninę tranzito deklaraciją, ir informacinių sistemų sutrikimų atvejus). Lietuva šia sistema naudojasi nuo įstojimo į Europos Sąjungą dienos (2004 m. gegužės 1 d.). NCTS sudaro Europos Komisijos tvarkoma centrinė sritis (joje laikomos bendrai naudojamų duomenų bazės, per ją įvairių valstybių muitinės keičiasi elektroniniais pranešimais), nacionalinės sritys, kurias tvarko atskirų valstybių muitinės, ir išorinė sritis, kuriai priskiriamos su NCTS sujungtos tranzito procedūros vykdytojų informacinės sistemos. NCTS veikia per Europos Komisijos prižiūrimą saugų ryšio tinklą CCN/CSI.

Pagrindiniai NCTS diegimo tikslai:

- padidinti tranzito procedūrų veiksmingumą;
- sustiprinti pažeidimų prevenciją ir kovą su sukčiavimu;
- paspartinti tranzito procedūrų baigimą ir užtikrinti geresnę informacijos, susijusios su tranzito procedūromis, apsaugą. Verslininkams NCTS naudinga tuo, kad, lyginant su „popierine“ tranzito sistema, mažiau laiko reikia praleisti muitinėje, kai tranzito deklaracijos pateikiamos elektroniniu

būdu, dėl to sumažėja tranzito operacijų sąnaudos. Paskirties muitinės įstaiga, gavusi išankstinį pranešimą apie atgabenamas prekes, turi galimybę iš anksto įvertinti su jų gabenimu susijusią riziką ir priimti sprendimą, ar atitinkamas prekes būtina tikrinti. Išvykimo muitinės įstaigai greičiau gaunant informaciją apie prekių pateikimą paskirties muitinės įstaigai greičiau baigiamos ir tranzito procedūros, todėl galima efektyviau naudoti garantijas, sumažėja atvejų, kai dėl įvairių priežasčių laiku negaunama informacija apie tranzito procedūros baigimą. Norint geriau suprasti NCTS veikimą naudinga išsamiau susipažinti su tranzito procesais (scenarijais), vykdomais išvykimo ir paskirties muitinės įstaigose:

Pagrindiniai išvykimo proceso etapai:

- tranzito deklaracijos priėmimas;
- sprendimai, susiję su muitiniu tikrinimu;
- prekių išleidimas (leidimas gabenti prekes į paskirties muitinės įstaigą).

Taip pat gali būti atliekami papildomi veiksmai:

- tranzito deklaracijos pripažinimas negaliojančia;
- maršruto nustatymas;

- atsakymas į užklausas. Išvykimo muitinės įstaigoje tranzito procedūra gali būti įforminta įprastine ir supaprastinta tvarka. Taikant įprastinę tranzito procedūrą prekės turi būti pristatomos į išvykimo muitinės įstaigą. Jas pateikus muitinei:

- deklarantas (tranzito procedūros vykdytojas) įveda tranzito deklaracijos duomenis į kompiuterį (parengia elektroninę tranzito deklaraciją);

- parengtos elektroninės tranzito deklaracijos duomenis deklarantas (tranzito procedūros vykdytojas) elektroniniu pranešimu IE015 išsiunčia į išvykimo muitinės įstaigą;

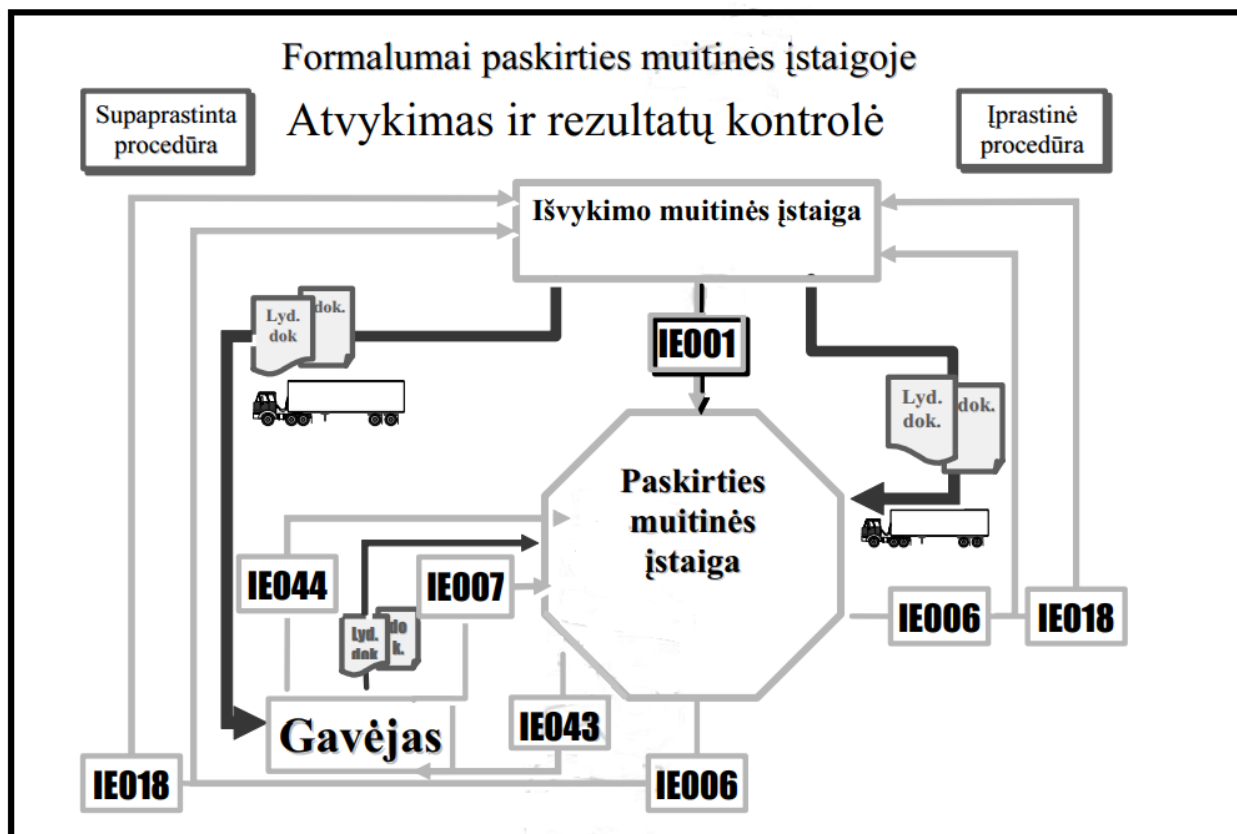
- kilus neaiškumų ir prireikus patikslinti elektroniniu pranešimu IE015 pateiktą informaciją, deklarantas (tranzito procedūros vykdytojas) ir išvykimo muitinės įstaiga gali apsikeisti papildomais patikslinančiais elektroniniais pranešimais;

- atliekamas automatinis tranzito deklaracijos duomenų ir tranzito garantijos priimtumo tikrinimas ir, nenustačius pažeidimų, tranzito deklaracija priimama. Išvykimo muitinės įstaigai atlikus būtiną muitinį tikrinimą, prekės išleidžiamos, tranzitu gabenamai prekių siuntai suteikiamas nepasikartojantis identifikacinis numeris – „gabenimo registracijos numeris“ (GRN), atspausdinamas tranzito lydimasis dokumentas su brūkšniniu kodu užkoduotu „gabenimo registracijos numeriu“ (GRN) ir svarbiausiais tranzito deklaracijos duomenimis;

- iš išvykimo muitinės įstaigos į paskirties muitinės įstaigą išsiunčiamas išankstinis elektroninis pranešimas IE001 apie atgabenamas prekes;

- tranzito procedūra laikoma įforminta (pradėta) ir prekės su tranzito lydimuoju dokumentu ir kitais jas lydintais dokumentais gabenamos iš išvykimo muitinės įstaigos į paskirties muitinės įstaigą. Taikant supaprastintą tranzito procedūrą (kai prekes siunčiantis asmuo turi įgaliotojo siuntėjo statusą) prekės neturi būti pristatomos į išvykimo muitinės įstaigą. Pasirengęs išsiųsti prekes:

- deklarantas (tranzito procedūros vykdytojas, turintis įgaliotojo siuntėjo statusą) įveda tranzito deklaracijos duomenis į kompiuterį (parengia elektroninę tranzito deklaraciją);

- parengtos elektroninės tranzito deklaracijos duomenis deklarantas (tranzito procedūros vykdytojas) elektroniniu pranešimu IE015 išsiunčia į išvykimo muitinės įstaigą;
- kilus neaiškumų ir prireikus patikslinti elektroniniu pranešimu IE015 pateiktą informaciją, deklarantas (tranzito procedūros vykdytojas) ir išvykimo muitinės įstaiga gali apsikeisti papildomais patikslinančiais elektroniniais pranešimais;
- atliekamas automatinis tranzito deklaracijos duomenų ir tranzito garantijos priimtumo tikrinimas ir, nenustačius pažeidimų, tranzito deklaracija priimama.

Išvykimo muitinės įstaigai atlikus būtiną muitinį tikrinimą (prireikus – ir prekių pakrovimo vietoje), prekės išleidžiamos, tranzitu gabenamai prekių siuntai suteikiamas nepasikartojantis identifikavimo numeris – „gabenimo registracijos numeris“ (GRN), kuris elektroniniu pranešimu IE029 išsiunčiamas deklarantui (tranzito procedūros vykdytojui);

- iš išvykimo muitinės įstaigos į paskirties muitinės įstaigą išsiunčiamas išankstinis elektroninis pranešimas IE001 apie atgabenamas prekes;
- deklaranto (tranzito procedūros vykdytojo) patalpose atspausdinamas tranzito lydimo dokumentas su brūkšninio kodo užkoduotu „gabenimo registracijos numeriu“ (GRN) ir svarbiausiais tranzito deklaracijos duomenimis;

- tranzito procedūra laikoma įforminta (pradėta) ir prekės su tranzito lydimoju dokumentu ir kitais jais lydinčiais dokumentais iš įgaliotojo siuntėjo patalpų gabenamos į paskirties muitinės įstaigą. Pagrindiniai atvykimo proceso etapai:

- elektroninio pranešimo apie prekių atgabėnimą priėmimas;

- tranzito deklaracijos tikrinimas. Per išvykimo muitinės įstaigos nustatytą laiką tranzito procedūros vykdytojas privalo pristatyti visas prekes, kurioms buvo įforminta tranzito procedūra, į paskirties muitinės įstaigą arba į įgaliotojo gavėjo patalpas (jeigu prekių gavėjas turi įgaliotojo gavėjo statusą). Taikant įprastinę tranzito procedūrą prekės turi būti pristatytos į paskirties muitinės įstaigą, kuri iš išvykimo muitinės įstaigos jau yra gavusi išankstinį elektroninį pranešimą IE001 apie atgabėnamą prekių siuntą, kuriai įforminta tranzito procedūra. Transporto priemonei, gabenančiai tokias prekes, atvykus į paskirties muitinės įstaigą:

- prekės, tranzito lydimojis dokumentas ir kiti prekes lydintys dokumentai pateikiami paskirties muitinės įstaigai;

- paskirties muitinės įstaiga nedelsdama išsiunčia išvykimo muitinės įstaigai elektroninį pranešimą IE006 apie prekių, kurioms įforminta tranzito procedūra, atgabėnimą;

- atlikusi būtina muitinį tikrinimą, paskirties muitinės įstaiga jo rezultatus elektroniniu pranešimu IE018 išsiunčia išvykimo muitinės įstaigai. Šis pranešimas (jeigu jame nurodyta, kad paskirties muitinės įstaiga jokių pažeidimų nenustatė arba ėmėsi priemonių mokesčiams išieškoti) išvykimo muitinės įstaigai suteikia teisę baigti su atitinkama tranzito procedūra susijusius muitinės formalumus (pripažinti procedūrą įvykdyta).

Taikant supaprastintą tranzito procedūrą (kai prekių gavėjas turi įgaliotojo gavėjo statusą) prekės, kurioms įforminta tranzito procedūra, neturi būti pristatomos į paskirties muitinės įstaigą. Transporto priemonei, gabenančiai tokias prekes, atvykus į gavėjo patalpas:

- prekės, tranzito lydimojis dokumentas ir kiti prekes lydintys dokumentai pateikiami įgaliotajam gavėjui;

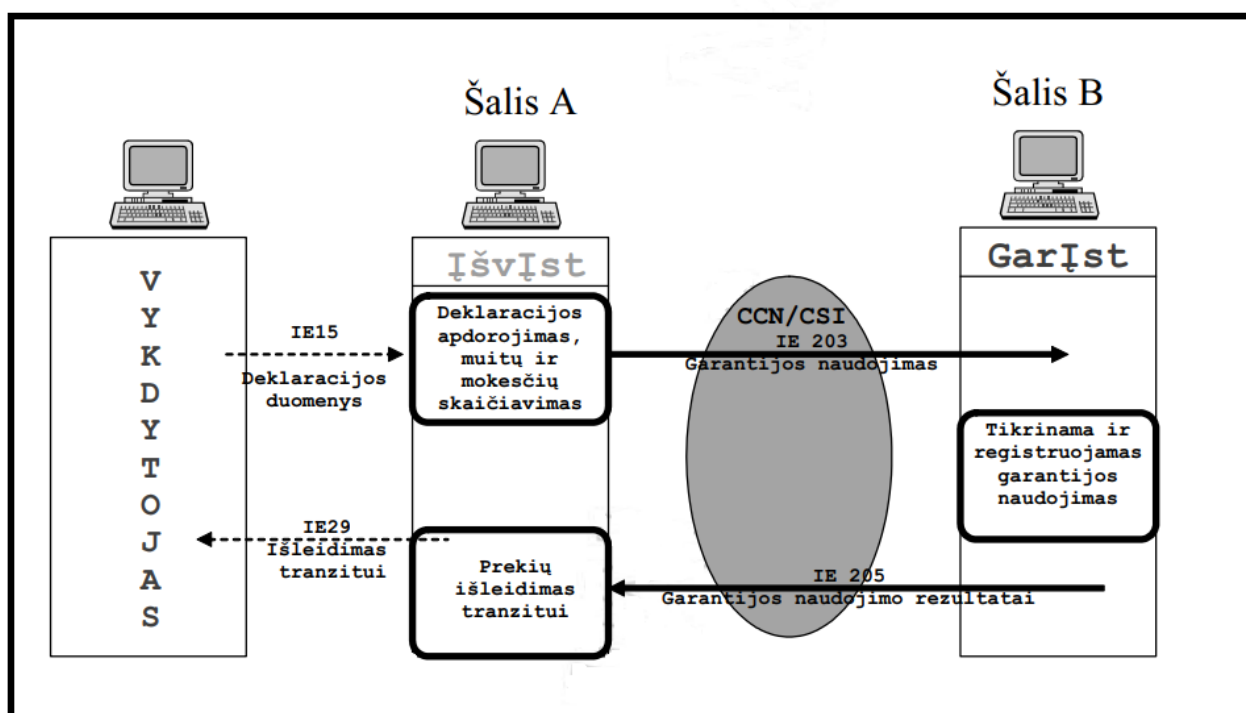
- įgaliotasis gavėjas nedelsdamas išsiunčia paskirties muitinės įstaigai elektroninį pranešimą IE007 apie prekių, kurioms įforminta tranzito procedūra, atgabėnimą;

- paskirties muitinės įstaiga, gavusi įgaliotojo gavėjo atsiųstą elektroninį pranešimą IE007 ir nusprendusi, kad atgabėntų prekių fizinio tikrinimo atlikti nereikia, išsiunčia įgaliotajam gavėjui elektroninį pranešimą IE043, leidžiantį iškrauti prekes jo patalpose;

- paskirties muitinės įstaiga taip pat nedelsdama išsiunčia išvykimo muitinės įstaigai elektroninį pranešimą IE006 apie prekių, kurioms įforminta tranzito procedūra, atgabėnimą;

- įgaliotasis gavėjas elektroniniu pranešimu IE044 informuoja paskirties muitinės įstaigą apie į jo patalpas atgabėntų prekių iškrovimo metu pastebėtus neatitikimus arba jų nebuvimą;

- paskirties muitinės įstaiga, gavusi įgaliotojo gavėjo atsiųstą elektroninį pranešimą IE044 arba fiziškai patikrinusi atgabentas prekes, nedelsdama išsiunčia išvykimo muitinės įstaigai elektroninį pranešimą IE018 apie atlikto muitinio tikrinimo rezultatus. Šis pranešimas (jeigu jame nurodyta, kad paskirties muitinės įstaiga jokių pažeidimų nenustatė arba ėmėsi priemonių mokesčiams išieškoti) išvykimo muitinės įstaigai leidžia baigti su atitinkama tranzito procedūra susijusius muitinės formalumus (pripažinti procedūrą įvykdyti);
- įgaliotasis gavėjas pristato į paskirties muitinės įstaigą tranzito lydimąjį dokumentą, su kuriuo prekės buvo atgabentos į jo patalpas, ir, kai reikia, kitus dokumentus. NCTS nuolat tobulinama, didinamas jos funkcionalumas. 2005 metais įdiegus naują NCTS fazę 3.2.1 galima atlikti daugiau užklausų, veikia naujas Garantijų valdymo modulis (GMS). Jį naudojant garantijos pirmiausia užregistruojamos muitinės įstaigoje ir tada naudojamos informant Bendrijos arba bendrąją tranzito procedūrą. Svarbiausi NCTS funkcionalumo išplėtimo diegiant fazę 3.2.1 tikslai: geriau kontroliuoti, kaip naudojamos garantijos, ir sudaryti prielaidas vienoje Europos Sąjungos valstybėje narėje užregistruotą garantiją naudoti informant tranzito procedūrą kitos valstybės narės išvykimo muitinės įstaigoje. Garantijos muitinės įstaigų funkcijas Lietuvoje atlieka teritorinės muitinės, o registruojant vienkartinės garantijas – taip pat ir muitinės postai.

TRANZITO DEKLARACIJOS

Tranzito deklaracija – muitinės deklaracija, kurioje nurodyta, kad prekės deklaruojamos tranzito procedūrai įforminti, ir pateikta tam muitinei reikalinga informacija: bendrojo administracinio dokumento tranzito rinkinys, TIR knygelė, ATA knygelė, kitas muitinės nustatytos arba muitinei priimtinos formos dokumentas arba nustatytus reikalavimus atitinkantis pranešimas, pateiktas automatinio duomenų apdorojimo techninėmis priemonėmis.

Taikant tranzito procedūrą prekės gali būti gabenamos:

- su T1 arba T2 tranzito deklaracija (įforminus Bendrijos arba bendrąją tranzito procedūrą);
- su TIR knygele, jeigu:
 - prekes gabenti pradedama arba numatoma baigti ne Bendrijos muitų teritorijoje;
 - kartu (ta pačia kelių transporto priemone) gabenamos prekių siuntos, kurias norima iškrauti Bendrijos muitų teritorijoje, ir prekių siuntos, kurias numatoma iškrauti trečiojoje šalyje;
 - prekės gabenamos iš vienos Bendrijos muitų teritorijos vietos į kitą per trečiosios šalies, kuri yra TIR konvencijos susitariančioji šalis, teritoriją;
- su ATA knygele (vadovaujantis Laikinojo įvežimo (Stambulo) konvencija arba ATA konvencija), kuri naudojama kaip tranzito dokumentas;
 - su Reino manifestu;
- su 302-ąja forma, nustatyta Šiaurės Atlanto sutarties šalių konvencijoje dėl šių šalių ginkluotųjų pajėgų statuso, pasirašytoje 1951 m. birželio 19 d. Londone;
- paštu (įskaitant pašto siuntinių gabenimą).

Teisės aktuose nustatyta įprastinė Bendrijos ir bendrosios tranzito procedūros taikymo tvarka, taip pat įvairūs supaprastinimai, kuriais galima naudotis įvykdžius nustatytus reikalavimus. Įprastinė tranzito procedūra taikoma, jeigu muitinė asmeniui nėra suteikusi leidimo naudotis kokiais nors supaprastinimais. Taikant įprastinę tranzito procedūrą, tranzito deklaraciją, transporto priemonę ir ja gabenamas prekes privaloma pateikti išvykimo muitinės įstaigai, reikia pateikti vienkartinę garantiją, prekės paprastai užplombuojamos muitinės plombomis ir gabenamos muitinės nustatytu arba ekonomiškai pagrįstu maršrutu. Išvykimo muitinės įstaiga atlieka šiuos veiksmus:

- patikrina jai pateiktus dokumentus arba duomenis;
- įvertinusi padėtį, fiziškai patikrina prekes arba nusprendžia jų netikrinti bei užplombuoja prekes muitinės plombomis arba naudoja kitas jų identifikavimo priemones;
- nustato tranzito terminą ir, jeigu reikia, maršrutą;
- išleidžia prekes.

Tranzito procedūros įforminimas, kai pateikiama rašytinė tranzito deklaracija

Tranzito procedūros atlikimo tvarką reglamentuojančiuose muitų teisės aktuose (Bendrijos muitinės kodekse, jo įgyvendinimo nuostatose ir Konvencijoje dėl bendrosios tranzito procedūros) numatyta, kad tranzito procedūra įforminama muitinei pateikus bendrojo administracinio dokumento tranzito rinkinį – 1-ąjį, 4-ąjį ir 5-ąjį egzempliorius. Teisės aktuose numatytais atvejais, kai prekių tranzitui taikomi draudimai, apribojimai arba specialūs reikalavimai, tranzito procedūra tokioms prekėms netaikoma arba gali būti įforminama tik pateikus išvykimo muitinės įstaigai teisės aktuose nustatyta tvarka išduotą leidimą ir (arba) įvykdžius nustatytus prekių gabenimo tranzitu reikalavimus. Išvykimo muitinės įstaiga priima ir įregistruoja tranzito deklaraciją, nustato maršrutą, kuriuo turi būti gabenamos prekės (jeigu nusprendžia, kad jį būtina nustatyti, arba to pageidauja tranzito procedūros vykdytojas), laiką, per kurį prekės turi būti pateiktos paskirties muitinės įstaigai, ir naudoja tokias prekių identifikavimo priemones, kokias laiko būtinomis. Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatų 44c priede išvardytas prekes (tai prekės, keliančios didesnę tranzito procedūros atlikimo tvarkos pažeidimo grėsmę, pvz., alkoholiniai gėrimai, cigaretės, kai kurie žemės ūkio produktai ir kitos) galima gabenti tik plombuotomis transporto priemonėmis muitinės nustatytu maršrutu. Išvykimo muitinės įstaiga taip pat įrašo reikiamus duomenis į tranzito deklaraciją, pasilieka sau 1-ąjį jos egzempliorių, o kitus grąžina tranzito procedūros vykdytojui arba jo atstovui. Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatų 349 straipsnyje numatyta, kad gabenamų prekių tapatumas paprastai užtikrinamas jas plombuojant.

Muitinės plombomis plombuojama:

- prekių sukrovimo vieta (transporto priemonės krovinių sekcija), jeigu transporto priemonė pripažinta tinkama plombuoti vadovaujantis teisės aktuose nustatytais reikalavimais arba ją tokia pripažįsta išvykimo muitinės įstaiga;
- kitais atvejais – kiekviena atskira prekių pakuotė. Transporto priemonės gali būti pripažįstamos tinkamomis plombuoti, jeigu:
 - plombas ant jų galima uždėti paprastai ir patikimai;
 - jos sukonstruotos taip, kad prekių nebūtų įmanoma iš jų paimti arba į jas įdėti nepalikus akivaizdžių laužimosi pėdsakų arba nepažeidus plombų;
 - jose nėra slaptaviečių, kuriose galima paslėpti prekes;
 - kroviniams skirtos vietos lengvai prieinamos atlikti muitinį tikrinimą.

Išvykimo muitinės įstaiga gali neplombuoti jai pateiktų prekių, jeigu, įvertinusi galimas jų identifikavimo priemones bei prekių aprašymą tranzito deklaracijoje arba kartu su ja pateiktuose dokumentuose, pripažįsta, kad nesunku užtikrinti gabenamų prekių tapatumą. Jeigu atliekant transporto operaciją muitinės plombos pažeidžiamos be vežėjo valios, vežėjas turi nedelsdamas

kreiptis į valstybės narės, kurioje tuo metu yra transporto priemonė, muitinę prašydamas surašyti atitinkamą protokolą. Gresiant neišvengiamam pavojui, dėl kurio reikia nedelsiant iškrauti visą krovinį arba jo dalį, vežėjas gali veikti savo iniciatyva ir nuimti muitinės plombas. Tačiau tokius savo veiksmus jis turi nurodyti tranzito deklaracijoje bei nedelsdamas kreiptis į artimiausią muitinės įstaigą, kuri imasi priemonių susidariusiai padėčiai sureguliuoti. Tranzito procedūra baigiama ir jos vykdytojo įsipareigojimai laikomi įvykdytais, kai ją taikant gabenamos prekės ir jas lydintys dokumentai pateikiami paskirties muitinės įstaigai. Paskirties muitinės įstaiga jai pateiktuose tranzito deklaracijos egzemplioriuose įrašo jos atlikto tikrinimo duomenis ir nedelsdama išsiunčia vieną (5-ąją) egzempliorių išvykimo muitinės įstaigai (kaip atitinkamos tranzito procedūros baigimo įrodymą), o kitą (4-ąją) egzempliorių pasilieka sau (jo gali prireikti vėlesniems tyrimams, susijusiems su atitinkamos tranzito procedūros baigimu). Jeigu prekės paskirties muitinės įstaigai pateikiamos jau pasibaigus išvykimo muitinės įstaigos nustatytam laikui ir jeigu šis terminas pažeistas dėl aplinkybių, paaiškintų paskirties muitinės įstaigai jai priimtiniu būdu ir nepriklausiusių nuo vežėjo arba tranzito procedūros vykdytojo valios, laikoma, kad pastarasis nustatyto termino nepažeidė. Jeigu asmuo, pateikęs paskirties muitinės įstaigai tranzito deklaraciją kartu su prekių siunta, pageidauja, jis gali gauti paskirties muitinės įstaigos surašytą kvitą. Kvitą, liudijantis, kad tranzito deklaracija ir atitinkama prekių siunta buvo pateiktos paskirties muitinės įstaigai, surašomas Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatų 47 priede pateikto pavyzdžio blanke.

Nuo įstojimo į Europos Sąjungą dienos Lietuvoje Bendrijos arba bendroji tranzito procedūra paprastai įforminama Naujosios kompiuterizuotos tranzito sistemos (NCTS) priemonėmis, ir bendrojo administracinio dokumento tranzito rinkinys (1-asis, 4-asis, 5-asis egzemplioriai) nebenaudojamas. Iki 2006 m. sausio 1 d. Lietuvoje įforminant Bendrijos arba bendrąją tranzito procedūrą išvykimo muitinės įstaigai būdavo pateikiamas tik bendrojo administracinio dokumento tranzito rinkinio 1-asis egzempliorius, o šiuo metu ir jo pateikti nebereikia. „Popierinė“ tranzito deklaracija – bendrojo administracinio dokumento tranzito rinkinys (1-asis, 4-asis ir 5-asis egzemplioriai) – muitinei pateikiama tik tada, kai dėl informacinių sistemų sutrikimų tranzito deklaracijos neįmanoma pateikti Naujosios kompiuterizuotos tranzito sistemos (NCTS) priemonėmis (t. y. kai taikoma vadinamoji „grįžtamoji procedūra“).